

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV
Yolunu Şaşırınlar
ÖYKÜLER • CİLT 2

© Önsöz: Beverly Hahn, “The Short Story: Beginnings”,
Chekhov: A Study of the Major Studies and Plays,
Cambridge University Press, 1977

İletişim Yayınları 2428 • İletişim Klasikleri 107
ISBN-13: 978-975-05-2141-6

© 2017 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2017, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Emrah Serdan, Güneş Akkor
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Vladimir Makovski, “Beklenti”, 1875
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Barış Özkul

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV

Yolunu Şaşırانlar

ÖYKÜLER • CİLT 2

RUSÇADAN ÇEVİREN *Mehmet Özgöl*

Yolunu Şaşırانlar, Anton Pavloviç Çehov'un
1884-1886 tarihleri arasında kaleme aldığı
öykülerden seçilerek hazırlanmıştır.

BEVERLY HAHN'IN ÖNSÖZÜYLE

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV 29 Ocak 1860 günü Kırım'da bir liman kenti olan Taganrog'da dünyaya geldi. Bakkallık yapan Pavel Yegoroviç Çehov ve Yevgeniya Yakovlevna Çehova'nın üçüncü oğluydu. Taganrog Erkek Gramer Okulu'na yazıldı. Erken yaşta tiyatroya ilgi duydu ve ailesiyle birlikte oynadığı kısa skeçler yazmaya başladı. "Babasız" ve "Platonov" adında iki oyun yazdı. Babasının iflasından sonra aile Moskova'ya gitti; Çehov, Taganrog'da kalıp eğitimini özel dersler vererek sürdürdü. Tıp okumak için Moskova'ya geldi ve burada *Strekoza* (Yusufluk) dergisine Antoşa Çehonte gibi takma isimlerle haftalık öyküler yazmaya başladı. İlk eskiz derlemesi *Melpomene'nin Masalları* 1884'te yayımlandı. Bu dönemde tüberküloza yakalandı. Meşhur romancı Grigoroviç'in kendisine yazdığı mektupla yazarlığı ciddiye almaya karar verdi ve kendi imzasıyla ilk öykü derlemesi *Karmakarışık Öyküler* 1885'te yayımlandı. "İvanov"un ilk hali, Moskova'da Korsh Sahnesi'nde 19 Kasım 1887'de sahnelendi, aynı yıl ikinci öykü derlemesi *Alacakaranlık* yayımlandı. "Küğünün Şarkısı" ve "Ayl" 1888 yılında ilk kez sahnelendi. *Alacakaranlık* ile Puşkin Ödülü'ne layık görüldü. Ağabeyi Nikolay, 1889'da tüberkülozdan öldü. Ertesi yıl Sibirya'daki Sahalin Adası'nı ziyaret etti. A.S. Suvorin ile birlikte Fransa ve İtalya'ya gitti. Bir sonraki yıl Moskova yakınlarındaki Melihovo arsasını satın alarak bir ev yaptırdı ve burada yaşamaya başladı. Burada geçirdiği beş yıl boyunca bir yandan en iyi öykülerini yazarken bir yandan da açtığı ufak klinikte, doktorluk mesleğini sürdürdü. "Martı", 1896'da ilk defa sahnelendiğinde olumsuz tepkilerle karşılaştı. Ertesi yıl tüberküloz teşhisi konan Çehov, Avrupa'da istirahat etti. Bir sonraki yıl Yalta'ya döndü ve buradan bir arsa aldı. "Vanya Dayı", Moskova Sanat Tiyatrosu'nda 1899'da sahnelendi, aynı yıl annesi ve kız kardeşiyle Yalta'daki yeni evine taşındı. 1898'de tanıştığı aktris Olga Knipper ile 1901 yılında küçük bir merasimle evlendiler. Bu yıl "Üç Kızkardeş", Moskova Sanat Tiyatrosu'nca sahnelendi. Ertesi yıl sağlığı kötüleşmeye başladı. Tamamladığı son oyunu "Vişne Bahçesi"nin ilk gösteriminin yalnız üçüncü perdesine katılabildi. İyileşmek için gittiği Badenweiler'de hayata gözlerini yumdu. Eşi Knipper'e söylediği "Şampanya içmeyi uzun zaman oldu" meşhur son sözleri olmuştur. Naaşı Novodeviçi Mezarlığı'na defnedildi. Hayata ve yazarlığa bakışını kendisi şöyle özetlemiştir: "Kısa ömrümde insanın erişebildiği her şeyi kucaklamak istiyorum. Konuşmak, okumak; dev bir fabrikada elime çekiç almak; denizi seyretmek, tarla sürmek. Nevski Bulvarı'nda, uçsuz bucaksız tarlalarda, okyanusta –hayal gücümün beni göttürdüğü her yerde– bir başıma yürümek istiyorum."

İÇİNDEKİLER

ÖYKÜLERE DAİR GÖRSELLER	9
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
BAŞLANGIÇLAR / BEVERLY HAHN.....	21

Yolunu Şaşıranlar

<i>Gerekli Önlemler</i>	37
<i>Briç</i>	43
<i>Mezarlıkta</i>	49
<i>Maske</i>	53
<i>Düşkünler Yurdunda</i>	61
<i>Çıkar İçin Evlilik</i>	67
<i>İvirla Zıvırla Uğraşanlar</i>	73
<i>İstiridye</i>	79

Generalli Düğün	85
Korkunç Bir Gece	93
Keyifsizlik	101
Yüzbaşı Üniforması	105
Başkanın Karısının Evinde	113
Yaşayan Tarihler	119
Hamamda	123
Bir Adamın Köpekle Konuşması	133
Entipüften Bir Adam	137
Soyunun Son Türü	141
Otelde	147
Unvanlar Kaldırıldı	151
Karga	159
Çizmeler	165
Sinirler	171
Yazlıkçılar	177
Hızlı Yükseliş	181
Numaracılar	183
Yayınbalığı	187
Eczanede	193
Atla İlgili Soyadı	199
Yolunu Şaşırانlar	205
Avcı	211
Kaçınılmaz Başlangıç	217
Kundakçı	219

Düşünür	225
At ile Ürkek Alageyik	231
Boşuna Islık Çalanlar	237
Yaşlanmanın Sonucu	243
Ölü	249
Kadınların Şansı	255
Aşçı Kız Evleniyor	261
Prişibeyev Başçavuş	267
Yaban Ellerde	273
Uyku Sersemliği	279
Ayyaşlığın İlacı	285
Ninoçka	293
Değerli Köpek	301
Yazar	305
Piyano Tıngırdatıcı	309
Bu Kadarı da Fazla	319
Yaşlılık	325
Felaket	331
Ah, Şu İnsanlar!	339
Paçavra	345
Mızrak Çuvala Sığmaz	355
Saygısız Adam	361
Tiyatro Müdürü Divanın Altında	369
Düş	373
Ünlem İşareti	381

Ayna	387
Gömütlükte Bir Gece	393
Başarısızlık	399
Meslekte İlk Görev Günü	403
Çocuklar	413
Keşif	421
Acı	427
Duruşmadan Önceki Gece	435
Telaş	443
Bir Oyuncunun Sonu	453
Anyuta	463
İvan Matveyiç	469
ÖYKÜLERE DAİR KÜNYE BİLGİLERİ	491

Çehov'un 1880'lerde yazdığı mizah dergilerinden örnekler.

Gerekli Önlemler

(В бане)

Bölge cezaevi gardiyanının, haritaya mikroskopla bakılsa görülemeyeceğini söylediği N kasabası, öğleüstü güneşinin güçlü ışıklarıyla aydınlanmış. Ortalık sessiz mi sessiz, çıt yok... Belediye doktoru, polis komiseri, ticaret odası temsilcisi ve iki belediye meclis üyesinden oluşan beş kişilik sağlık denetleme kurulu, belediyeden çıkıp çarşıya doğru ağır ağır ilerliyor. Birkaç polis de saygıyla kalabalığın arkasından yürüyor. Denetleme kurulunun yolu cehenneme giden yol gibi iyi niyetlerle döşeli. Kurul üyeleri ellerini kollarını sallayarak, öfkeyle esnafın pisliğinden, kolera tehlikesinden, pis kokulardan, alınacak önlemlerden konuşuyorlar. Söylenenler öylesine akıllıca şeyler ki, en önde giden polis komiseri bir ara heyecanlanıyor, arkadakilere dönerek, “İşte baylar, böyle sık sık toplanıp sorunlarımızı tartışsak ne iyi olurdu!” diyor. “İnsan kendini toplumun içinde hissedip bundan hoşnut kalıyor. Oysa biz sonuçsuz tartışmalardan başka ne yapıyoruz? Vallahi öyle!”

Ticaret odası temsilcisi doktora dönerek, kurbanımı seçen cellat tavrıyla, “Acaba denetlemeye hangisinden başlasak, Nikita Nikolayeviç?” diye soruyor. “Oşeynikov’un¹ dükkânından başlayalım mı? Bir kere o herif madrabazın teki, ikincisi, ar-

1 Tamashgil – ç.n.

tık kuyruğunu kıştırmanın zamanı geldi. Geçenlerde bizimkiler ondan bulgur almışlar, içinden, bağışlayın, sıçan pisliği çıktı. Karım yemeğe ağzını bile sürmedi.”

Doktor umursamazca, “Eh, ne yapalım? Varsın Oşeynikov olsun,” diyor.

Denetleme kurulu üyeleri kapısında “Çay, Şeker, Kahve, Her Türlü Dışalım Malları Mağazası A. M. Oşeynikov” tabelası asılı dükkâna giriyorlar ve lafi fazla uzatmadan denetlemeye başlıyorlar.

Doktor, Kazan sabunlarının düzgünce istif edildiği piramit biçimindeki yığına bakarak, “Hımm! Sabun kalıplarından yapılmış Babil kulesine diyecek yok! Güzel bir buluş, doğrusu!” diyor. “Eee, bu nedir, bakar mısınız, baylar! Demyan Gavriloviç aynı bıçağı hem sabun hem de ekmeğe kesmekte kullanıyor olmalı.”

Bakkal renk vermeden, “Bundan kolera salgını çıkmaz, Nikिता Nikolayivç,” diyor.

“Orası öyle ama hoş değil. Ekmeği de biz senden alıyoruz.”

“Merak etmeyin, beyefendi, kibar müşterilerimiz için ayrı bıçak bulunduruyoruz. Öyle şey olur mu?”

Polis komiseri miyop gözlerini kısıp jambonlara bakıyor, uzun süre tırnakladıktan sonra kokluyor, bir de fiske atarak soruyor:

“Sakın, senin bu jambonlarda striknin bulunmasın?”

“O da nasıl şey? İnsaf edin! Bu dediğiniz olacak iş mi?”

Komiser bozuluyor, jambonların yanından uzaklaşıp “Os-molov ve Ortağı” toptancı mağazasının gönderdiği fiyat listesini incelemeye koyuluyor. O sırada ticaret odası temsilcisi elini bulgur fıçısına daldırıyor, daldırır daldırmaz eli kadife yumuşaklığında bir şeye değiyor. Fıçının içine bakınca yüzünde bir çeşit sevecenlik belirtisi canlanıyor.

“A, canlarım benim! Pisi, pisi, pisi! Şu yavrucaklara bakın! Bulgurun üzerine yatmışlar da başlarını uzatıyorlar. Keyiflerine de diyecek yok, doğrusu... Bu yavrulardan birini bana gönderene, Demyan Gavrilivç!”

“Hay hay, efendim! Buyurun baylar, burada mezeler var, bakmak isterseniz... Sardalyeler, kaşar peyniri... Bu da, gördü-

günüz gibi, isli mersinbalığı. Mersinbalığını cumartesi günü getirttik, nefistir. Mişka, bıçağı ver bakayım!”

Denetleme kurulu üyeleri kurutulmuş balıktan kesilen parçaları koklayıp tadına bakıyorlar.

Bakkal kendi kendine söylenir gibi, “Fırsat bulmuşken bir de ben tadayım,” diyor. “Şurada bir yerde şişe duruyordu. Balıkla birlikte birer kadeh içmek iyi gider. O zaman balığın lezzeti daha bir artıyor. Mişka, şişeyi getir!”

Mişka avurtlarını şişirip gözlerini belerterek şişenin mantarını açıyor, hoş sesler çıkararak doldurulan votka kadehlerini tezgâhın üstüne koyuyor.

Biraz durakladıktan sonra komiser ensesini kaşıyor.

“Aç karnına içmek... Bilmem ki... Ama birer kadehten bir şey çıkmaz. Elini biraz çabuk tut, Demyan Gavrilîç. Senin votkanla kaybedecek vaktimiz yok.”

Aradan çeyrek saat geçiyor, ancak o zaman denetleme kurulu üyeleri dudaklarını silip kibrit çöpüyle dişlerini kurcalayarak Golonbenko'nun² dükkânının yolunu tutuyorlar. Ama terslik bu ya, dükkândan içeri girmenin olanağı yok. Beş babayiğit delikanlı koca bir yağ varilini dükkândan dışarı yuvarlamak için uğraşıp duruyorlar. Beşinin de yüzleri kızarmış, kan ter içinde kalmışlar...

“Sağa döndür! Ucundan tut! Çek, çek! Altına takoz koy! Tüh, kör şeytan! Oradan çekilin, beyim, ayağımız ezilecek!”

Varil kapıya gelip dayanıyor, bir daha da yerinden kıpırdamıyor... Beş babayiğit varilin üstüne abanıp avazları çıktığı kadar ıkınarak varili dışarı itmeye çalışıyorlar. Uzun uğraşmalar, oflayıp puflamalar sonunda varil yerinden kıpırdıyor, ancak, ne şaşılacak iş ki, yerinden biraz oynayan varil bütün doğa yasalarına aykırı olarak gerisin geriye yuvarlanıp kapının girişini yeniden kapatıyor. Oflayıp puflamalar bir daha başlıyor. Komiser, “Tüh!” diyerek yere tükürüyor. “Hadi gelin, Şibukin'in dükkânına gidelim! Bu iblisler akşama değin puflayacaklar.”

Sağlık denetleme kurulu üyeleri Şibukin'in dükkânını kapalı buluyorlar ve birbirlerinin yüzüne şaşkın şaşkın bakıyorlar.

2 Çıplakbalıklıoğlu – ç.n.

“Burası biraz önce açık değil miydi, yahu? Oşeynikov’un dükkânına girdiğimiz sırada Şibukin kapıda durmuş, çaydanlık çalkalıyordu.”

Dükkânın kapalı kapısının önünde duran dilenciye, “Söyler misin, bakkal nereye gitti?” diye soruyorlar.

Dilenci kısık bir sesle, “Allah rızası için bir sadaka!” diye yalvarıyor. “Zavallı kör için gönlünüzden ne koparsa, baylar! Allah rızası için...”

Denetleme kurulu üyeleri ellerini sallayıp ileri doğru yürüyorlar. Geride yalnız komiser kalıyor. Komiser Pliunin³ dilenciye bir kapık uzatıyor, sonra bir şeylerden ürkmüşçesine istavroz çıkararak çabuk çabuk arkadaşlarının arkasından seğirtiyor.

Aradan iki saat geçmeden kurul üyelerinin geriye döndüğünü görüyoruz. Çok yorgun, bitkin bir görünüşleri var. Denetleme boşa geçmemiş: Arkada yürüyen polislerden biri çürük elma dolu bir kalburu utku kazanmışların tavrıyla taşıyor.

Komiser, yanından geçtikleri “Ren Şarap ve Votka Mahzeni” tabelasına yan yan bakarak, “Şimdi bunca gurur verici çalışmadan sonra bir şeyler içmek hakkımızdır,” diyor. “Biraz dinlenip kendimize gelelim.”

“Evet, iyi olur. Hadi, buyurun, içeri girelim!”

Sağlık denetleme kurulu üyeleri mahzene inerek çarpık bacaklı, yuvarlak bir masanın çevresine oturuyorlar. Komiser tezgâhtara işaret ediyor, masaya bir şişe geliyor hemen.

Ticaret odası temsilcisi bir kadeh içip yüzünü buruşturarak, “Meze yok mu?” diyor. “Bari hıyar turşusu getirselerd. Ama neyse...”

Kalbur tutan polis memuruna dönüyor, çürük elmalar arasından en düzgününü seçip bunu meze yerine yiyor.

Komiser epeyce şaşırılmış görünerek, “Vay!” diyor. “Burada fazla çürük olmayanlar da varmış. Getir bakayım, bir tane de ben seçeyim! Kalburu şuraya koyalım. Sağlamlarını seçer, temizleriz, kalanları da çöpe atarız. Anikita Nikolayeviç, kadehinizi doldurun! Ah, sık sık böyle sağlık denetimi yapıp kasaba-

3 Tükürenoğlu – ç.n.

nın sorunlarını konuşsak! Her şeye kolayca çözüm yolu bulurduk. Hepimiz şu ücra köşeye tıklamışız; ne dernek, ne kulüp biliyoruz, uygar insan yüzü gördüğümüz yok. Avustralya'dayız sanki. Kadehleri doldurun, baylar! Doktor, işte elmanız! Sizin için kendi elimle temizledim!”

Dışarıda bekleyen polis memuru arkadaşlarıyla birlikte mahzenden çıkan komisere, “Komiserim, kalburu nereye götürüyüm?” diye soruyor.

“Ka-ka... Kalbur mu? Ne kalburu? Ha, a-anladım... Elmalarla birlikte atın gitsin! Çünkü mikrop yuvası!”

“Ama siz o elmalardan yemiştiniz.”

“Olsun, olsun, zararı yok. Bana bak, oğlum! Sen bizim eve git, benim hanıma, Marya Mihaylovna'ya şöyle de... Gecikeceğim için kusura bakmasın... Ben bir saat kadar... Pliunin'e uymaya gideceğim. Anlıyorsun, değil mi? Marfa'nın, uyku tanrıçası Morfey'in koynuna! Anlaşıldı mı? *Sprechen Sie Deutsch*,⁴ Ivan Andreyiç?”

Komiser böyle dedikten sonra gözlerini havaya dikeyor, üzüntüyle başını sallayarak, kendi kendine, “İşte bizim yaşamımız hep böyle geçer!” diye söyleniyor.

4 (Alm.) Almanca biliyor musun?